

Rozdíl v demografickém vývoji Středočeského kraje v roce 1989 a 2008

Kromě velkých přeměn v oblasti politické, ekonomické, sociální či kulturní zaznamenal Středočeský kraj mezi roky 1989 a 2008 také citelné změny v demografickém vývoji, a to jak příznivé, tak i negativní. Jednalo se zejména o trend stárnutí populace, započatý již v 80. letech, citelný pokles porodnosti a sňatečnosti či vzestup rozvodovosti. Na druhou stranu se v demografickém vývoji Středočeského kraje projevil i pozitivní změny, a to zejména v důsledku zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva a tím i snižování úmrtnosti, zvyšování naděje dožití či pokles potratovosti, zejména v důsledku počtu umělých přerušení těhotenství. Jak migrací Pražanů a dalších obyvatel do širšího zázemí hlavního města, tak i přílivem osob ze zahraničí zaznamenal Středočeský kraj také poměrně výrazný nárůst počtu obyvatel. Následující analýza poskytuje čtenářům z dostupných údajů pohled na základní tendence demografického vývoje Středočeského kraje v letech 1989 a 2008; nedostupné údaje jsou nahrazeny údaji z časově nejbližšího období (obvykle z roku 1991 či 1992).

Tab. 1: Základní demografické ukazatele

	1989	2008
Počet obyvatel k 31.12.	1 118 214	1 230 691
z toho:		
muži	544 801	608 114
ženy	573 413	622 577
z toho ve věku:		
0–14	235 782	183 490
15–64	733 301	871 832
65 a více	149 131	175 369
Sňatky	8 725	6 320
Rozvody	3 241	3 695
Živě narození	13 196	15 246
Zemřelí	15 689	12 255
z toho:		
do 1 roku	100	41
do 28 dní	63	24
Potraty	13 543	4 992
z toho: UPT	12 189	3 182
Přistěhovalí	12 213	39 734
z toho:		
vnitřní	11 351	28 552
zahraniční	862	11 182
Vystěhovalí	13 569	13 861
z toho:		
vnitřní	12 881	13 540
zahraniční	688	321
Přirozený přírůstek	-2 493	2 991
Přírůstek stěhováním	-1 356	25 873
z toho:		
vnitřním	-1 530	15 012
zahraničním	174	10 861

Zatímco koncem roku 1989 žilo ve Středočeském kraji 1 119 710 osob, z nichž bylo 51,3 % žen, koncem roku 2008 to bylo již 1 230 691 obyvatel. Podíl žen se na celkovém obyvatelstvu snížil na 50,6 %. Celkově tak mezi roky 1989 a 2008 přibýlo ve Středočeském kraji 97 062 osob, z nichž bylo 55 tisíc mužů a 42 tisíc žen. Celkově byl v roce 2008 počet obyvatel nejvyšší od roku 1974, kdy došlo k přičlenění části Středočeského kraje k hlavnímu městu. Na celkovém vzestupu počtu obyvatel se podíleli z velké části také cizinci, kterých žilo koncem roku 2008 na území Středočeského kraje celkem 60 164, zatímco koncem roku 1989 to bylo v celé České republice pouze 35 561 osob.

Zajímavé jsou také změny ve věkovém složení obyvatelstva. Ještě v roce 1989 bylo obyvatelům Středočeského kraje v průměru 36,9 let, přičemž ke konci roku 2008 dosáhl průměrný věk obyvatel kraje již výše 40 roků. Ženám bylo v průměru 41,4 let (o 2,8 roku více než v roce 1989), mužům 38,6 roků (o 3,5 roku více). V roce 2008 pokračovalo, již v předcházejícím roce započaté, přibližování počtu osob v poproduktivním věku (starších 65 let) k početnímu stavu dětí mladších 15 let. Zatímco v roce 1989 bylo ve Středočeském kraji 21,1 % dětí ve věku 0 až 14 let, koncem roku 2008 to bylo již pouze 14,9 %. Opačný vývoj bylo možné sledovat u obyvatel kraje ve věku nad 65 let, jejichž podíl dosáhl v roce 2008 výše 14,2 %, přičemž ještě k roku 1989 to bylo 13,3 %. V případě žen již byla v roce 2008 zřejmá převaha osob starších 65 let (celkem 16,8 %) nad dívkami do 14 let (14,3 %), u mužů byl poměr stále ještě relativně příznivý (15,5 % chlapců mladších 15 let a 11,6 % osob ve věku 65 a více let). Ještě v roce 1989 činil podíl dětí mladších 15 let v případě mužů 22,1 %, zatímco ženy stejné věkové kategorie se na celkovém obyvatelstvu tohoto pohlaví

podílely z 20,1 %. Obyvatelé ve věku nad 65 let byli v roce 1989 naopak zastoupeni více u žen (16,3 % ze všech žen) než u mužů (10,3 %).

K nárůstu došlo mezi roky 1989 a 2008 především u obyvatel starších 80 let. Zatímco ještě v roce 1989 se na obyvatelstvu kraje tyto osoby podílely 2,8 %, koncem roku 2008 to bylo už 3,3 %. Podíl mužů této věkové kategorie se zvýšil mezi roky 1989 a 2008 téměř o třetinu z 1,6 % na 2,1 %, v případě žen došlo v tomto období k vzestupu pouze o 15 % z 3,9 % na 4,4 %.

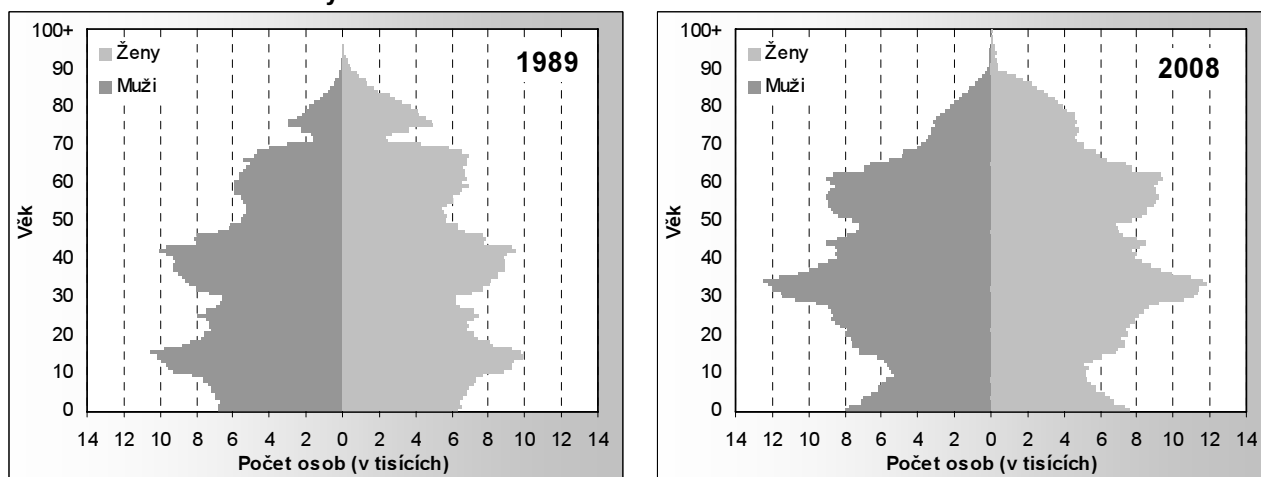
V roce 2008 uzavřeli obyvatelé Středočeského kraje celkem 6 320 sňatků, což bylo v porovnání s rokem 1989 o téměř 28 % méně (v roce 1989 bylo uzavřeno celkem 8 725 sňatků). V souhrnném množství sňatků mužů a žen představovaly svobodné ženy v roce 2008 podíl 71,7 % a ze 71,5 % se na sňatcích podíleli svobodní muži. Průměrný věk při prvním sňatku dosáhl v roce 2008 u ženichů výše 30,2 let, zatímco nevěstám bylo 27,4 let, což bylo v porovnání s rokem 1991 (nejbližší možný údaj) u mužů o 6,1 let a u žen o 6,4 roku více. V průměru bylo v roce 2008 při všech sňatcích (tj. i u vyšších pořadí) mužům 34,2 a ženám 31,2 let (v roce 1989 to bylo 26,8 resp. 23,6 let). Většina sňatků se v roce 2008 odehrávala jak u mužů, tak i u žen ve věkové skupině 25 až 29 let, zatímco v roce 1989 to bylo ve věkové skupině 20 až 24 let, v případě žen byl velmi

Rozdíl v demografickém vývoji Středočeského kraje v letech 1989 a 2008

vysoký podíl i ve sňatkovém věku 18 a 19 let. Nejen to, ale i pokles sňatečnosti ve věku do 20 let, vypovídá o odkladu uzavírání manželství do vyššího věku.

Právě v případě podílu manželství uzavřených ve věku do 20 let nastal během sledovaných 19 let nejvyšší pokles, kdy počet sňatků v této věkové kategorii v roce 2008 představoval jen okolo 3 % stavu z roku 1989. Největší vzestup nastal naopak ve věkové kategorii 30 až 34 let, a to jak u mužů (oproti roku 1989 více než 2,3násobně), tak i u žen (celkem 3,1násobně). Celkově tak v roce 2008 uzavíraly sňatky obě pohlaví častěji ve věku 30 až 34 let než ve věkové skupině 20 až 24 let.

Graf 1: Věkové složení obyvatel v roce 1989 a 2008

Tab. 2: Analytické demografické ukazatele

	1989	2008	Rozdíl
Z obyvatel celkem (v %)			
ve věku:			
0–14	21,1	14,9	-6,2
15–64	65,6	70,8	5,3
65 a více	13,3	14,2	0,9
Průměrný věk obyvatel	36,9	40,0	3,1
Z toho:			
muži	35,1	38,6	3,5
ženy	38,6	41,4	2,8
Úhrnná plodnost	1,86	1,60	-0,26
Průměrný věk při narození dítěte ¹⁾	24,3	29,8	5,5
Průměrný věk při narození 1. dítěte ¹⁾	22,0	28,0	6,1
Narození mimo manželství (v %)	6,7	33,2	26,5
Novorozenecká úmrtnost (v ‰)	4,8	1,6	-3,2
Kojenecká úmrtnost (v ‰)	7,6	2,7	-4,9
Naděje dožití při narození ²⁾			
muži	68,0 ³⁾	73,8	5,5
ženy	75,6 ³⁾	79,8	4,2
Průměrný věk při sňatku			
muži	26,8	34,2	7,4
ženy	23,6	31,2	7,6
Potravy na 100 narozených dětí	102,3	32,7	-69,6
Podíl UPT na potratech celkem	90,0	63,7	-26,3

Poznámka: ¹⁾ údaj z roku 1991

²⁾ úmrtnostní tabulky za dva roky

³⁾ údaje z let 1991–1992

Za celý rok 2008 bylo ve Středočeském kraji rozvedeno celkem 3 695 manželství, což bylo v porovnání s rokem 1989 o 14 % více (celkem bylo v roce 1989 rozvedeno 3 241 manželství). Třebaže došlo oproti roku 1989 jen k mírnému vzestupu celkového počtu **rozvodů**, v souvislosti s nízkou sňatečností v předcházejících letech se jednalo o poměrně vysoké číslo. Rozvody prvního pořadí se na celkových rozvodech podílely v případě mužů v roce 2008 z 80,3 % a v případě žen z 80,0 %; v roce 1991 byly podíly prvních rozvodů obdobné – 82,1 % u mužů a 80,8 % u žen. Výrazná změna nastala v případě struktury rozvodů podle počtu nezletilých dětí. Jestliže se v roce 1991 rozvody bez závislých dětí podílely na celkových rozvodech z 27,9 %, v roce 2008 to bylo už 40,6 %. Růst je patrný i v případě průměrného věku při prvním rozvodu – v případě žen se mezi roky 1992 a 2008 zvýšil z 31,4 na 36,7 let a u mužů z 34,4 na 39,6 roků. To má souvislost jak s odkladem sňatků do vyššího věku, tak i se zvyšující se průměrnou délkou trvání rozvádějícího se manželství.

Za celý rok 2008 se ve Středočeském kraji živě **narodilo** 15 246 dětí, což bylo v porovnání s rokem 1989 o 15,5 % více (živě se narodilo 13 196 novorozenců). Třebaže se jedná o vyšší počet, v porovnání s počtem žen v plodném věku byla porodnost v roce 2008 oproti roku 1989 nižší. Tuto skutečnost nejlépe popisuje ukazatel úhrnné plodnosti žen, který popisuje, kolik dětí by se v případě zachování

plodnosti daného roku narodilo každé ženě za její reprodukční období. Tento ukazatel dosáhl v roce 2008 výše 1,60, přičemž v roce 1989 to bylo 1,86. K velkým rozdílům došlo především v rozložení plodnosti podle věku matky. Zatímco se v roce 1989 narodilo 62,5 % dětí ženám mladším 25 let (15,2 % dětí připadalo na ženy ve věkové skupině 15 až 19 let), v roce 2008 to bylo ve stejné věkové skupině jen 15,2 % (ve věkové skupině mladších 20 let se narodilo jen 2,5 % dětí) a největší intenzita plodnosti se přesunula do věkové skupiny

Rozdíl v demografickém vývoji Středočeského kraje v letech 1989 a 2008

30 až 34 let. Průměrný věk při prvním porodu se tak zvýšil z 22 let v roce 1991 až na 28 let v roce 2008. Poměrně velký byl také vzestup počtu dětí narozených mimo manželství, a to z 6,7 % v roce 1989 na 33,2 %. Téměř stejné byly v obou letech podíly dětí podle pořadí narození. V roce 2008 se prvorozené děti podílely na všech živě narozených dětech z 49,1 % (47,7 % v roce 1989), druhorozené z 37,7 % (38,0 % v roce 1989), třetí v pořadí z 10,2 % (10,7 % v roce 1989) a děti čtvrtého a vyššího pořadí ze 3,0 % (3,6 % v roce 1989).

V roce 2008 bylo ve Středočeském kraji provedeno celkem 4 992 **potratů**, z nichž připadalo 63,7 % na umělá přerušení těhotenství. Oproti roku 1989, kdy bylo ženám ve Středočeském kraji provedeno 13 543 potratů, došlo k citelnému poklesu potratovosti, z nichž nejcitelnější byl zaznamenán v případě umělých přerušení těhotenství, kde ještě v roce 1989 připadalo devět z deseti provedených potratů právě na umělá přerušení těhotenství. Celkový pokles potratovosti reflektuje také skutečnost, že ještě v roce 1989 byl počet potratů o 2,3 % vyšší než počet živě narozených dětí, zatímco v roce 2008 připadalo na 100 porodů jen 32,7 potratů.

Za celý rok 2008 **zemřelo** ve Středočeském kraji celkem 12 255 osob, z nichž bylo 6 194 mužů a 6 061 žen. Ještě za rok 1989 dosahoval počet zemřelých osob výše 15 689. Mezi roky 1989 a 2008 poklesl citelněji počet zemřelých žen než mužů, a to o čtvrtinu. Podle úmrtnostních tabulek za roky 2007–2008 měly středočeské ženy naději dožít se při narození výše 79,8 let a muži 73,8 roků, přičemž úmrtnostní tabulky z let 1991–1992 uvádějí 68 let pro muže a 75,6 let pro ženy. Z toho vyplývá, že se prodloužila naděje dožití při narození více u mužů (o 5,8 roků) než u žen (o 4,2 let). Změny v úmrtnostních poměrech nastaly mezi roky 1989 a 2008 jak mezi muži a ženami, tak i v jednotlivých věkových skupinách. U mužů nejcitelněji poklesla úmrtnost ve věkových skupinách 10 až 14 let, v prvním roce života a ve věku 1 až 4 roky, v souhrnu se úmrtnost snížila ve všech věkových skupinách. U žen se příznivé změny v úmrtnosti projevily zejména ve věkových skupinách 5 až 9 let, 20 až 24 let a 1 až 4 roky. Úmrtnost poklesla ve všech věkových skupinách kromě 10 až 14letých a 30 až 34letých. Nadúmrtnost mužů, typický znak moderní doby, převažovala v roce 2008 ve Středočeském kraji ve všech věkových skupinách, nejvíce ve skupině 20 až 24letých, 25 až 29letých a 5 až 9letých. Jedinou výjimkou byla skupina 10 až 14letých, kde byla vyšší úmrtnost žen. Obdobná situace panovala v nadúmrtnosti mužů v téměř stejných věkových skupinách i v roce 1989. Ovšem porovnáme-li úroveň nadúmrtnosti mužů mezi roky 1989 a 2008, je zřejmé, že k nejvýraznějšímu zlepšení došlo ve věku mezi 45 a 64 lety a 30 až 39 lety. Citelné změny nastaly i v kojenecké a novorozenecké úmrtnosti – úmrtnost novorozenců do stáří 28 dnů poklesla mezi roky 1989 a 2008 z 4,8 ‰ na 1,6 ‰ a z 7,6 ‰ na 2,7 ‰ poklesla i kojenecká úmrtnost.

Tab. 3: Počet obyvatel v největších městech Středočeského kraje

Název	Počet obyvatel (k 31.12.):		Celková změna	Z toho změna:		Pořadí města (k 31.12.):	
	1989	2008		PP a migrací	územní	1989	2008
Kladno	73 326	69 906	-3 420	-3 418	-2	1	1
Mladá Boleslav	49 029	45 507	-3 522	1 073	-4 595	2	2
Příbram	40 370	34 496	-5 874	-3 331	-2 543	3	3
Kolín	32 128	31 014	-1 114	-840	-274	4	4
Kutná Hora	21 693	21 646	-47	-48	1	6	5
Mělník	19 720	19 086	-634	-634	0	7	6
Beroun	24 103	18 517	-5 586	193	-5 779	5	7
Kralupy nad Vltavou	18 075	17 435	-640	-640	0	8	8
Brandýs n. L.-St. Boleslav	16 669	17 077	408	956	-548	12	9
Rakovník	17 495	16 540	-955	-955	0	10	10
Neratovice	17 942	16 502	-1 440	279	-1 719	9	11
Benešov	16 892	16 395	-497	407	-904	11	12
Slaný	15 669	15 137	-532	-588	56	13	13
Nymburk	15 346	14 543	-803	-803	0	14	14
Poděbrady	13 646	13 788	142	142	0	16	15
Říčany	10 920	13 118	2 198	2 198	0	17	16
Vlašim	14 114	12 053	-2 061	-1 037	-1 024	15	17
Čelákovice	10 463	11 297	834	834	0	18	18
Čáslav	10 397	10 093	-304	-304	0	19	19
Milovice	1 088	8 685	7 597	7 346	251	185	20

Poznámka: Počet obyvatel dle území v daném roce; pořadí v rámci obcí kraje; PP = přirozený přírůstek

Výrazná změna nastala v letech 1989 a 2008 také v případě **migračního vývoje**. Zatímco v roce 1989 se ze Středočeského kraje vystěhovalo o 1 356 osob více, než se do kraje přistěhovalo, situace v roce 2008 byla naprosto odlišná. Kraj získal cestou migrace v roce 2008 celkem 25 873 nových obyvatel, navíc objem stěhování byl oproti roku 1989 více než dvojnásobný, což je možné zčásti vysvětlit změnou metodiky, neboť v roce 2008 byli mezi stěhující se osoby zařazeni kromě osob s trvalým pobytem i cizinci s dlouhodobým

Rozdíl v demografickém vývoji Středočeského kraje v letech 1989 a 2008

pobytem. Saldo migrace bylo odlišné i z územního hlediska. Zatímco v roce 1989 převyšovali vystěhovalí do zbývajících krajů České republiky přistěhované osoby o 1 530 osob, v roce 2008 již byl Středočeský kraj pro obyvatele ostatních krajů republiky atraktivním regionem, neboť se do něho přistěhovalo o 15 012 osob více než jej opustilo. Zajímavé bylo saldo stěhování s Hlavním městem Prahou, které bylo v roce 1989 z pohledu Středočeského kraje negativní (-2 006 osob), zatímco v roce 2008 se Středočeský kraj stal pro obyvatele Prahy již velmi atraktivní, neboť se do něj přistěhovalo o 11 921 osob více, než odešlo ze středních Čech do hlavního města. Velký byl rozdíl zejména v zahraniční migraci – v roce 1989 získal Středočeský kraj rozdílem stěhování ze zahraničí celkem 174 obyvatel (ze Slovenska získal Středočeský kraj 261 nových obyvatel, s ostatními zeměmi to bylo však negativní saldo ve výši 87 osob), v roce 2008 to bylo už 10 861 osob, z nichž bylo 1 217 ze Slovenska.

Tab. 4: Počet obyvatel v okresech Středočeského kraje

Okres/kraj	Rok	Stav k 1.1.	Živě narození	Zemřelí	Přírůstek			Stav k 31.12.
					Přirozený	Migrační	Celkový	
Středočeský kraj	1989	1 122 063	13 196	15 689	-2 493	-1 356	-3 849	1 118 214
	2008	1 201 827	15 246	12 255	2 991	25 873	28 864	1 230 691
Benešov	1989 ¹⁾	88 666	1 025	1 233	-208	-116	-324	88 342
	1989 ²⁾	92 123	1 062	1 285	-223	-113	-336	91 787
	2008	92 631	1 065	1 042	23	792	815	93 446
Beroun	1989 ¹⁾	76 773	880	1 117	-237	-103	-340	76 433
	1989 ²⁾	76 773	880	1 117	-237	-103	-340	76 433
	2008	81 307	983	791	192	1 442	1 634	82 941
Kladno	1989 ¹⁾	151 799	1 816	2 007	-191	-255	-446	151 353
	1989 ²⁾	153 072	1 826	2 020	-194	-255	-449	152 623
	2008	155 314	1 918	1 689	229	1 832	2 061	157 375
Kolín	1989 ¹⁾	92 867	1 053	1 483	-430	29	-401	92 466
	1989 ²⁾	93 352	1 054	1 462	-408	-7	-415	92 937
	2008	93 042	1 070	960	110	1 218	1 328	94 370
Kutná Hora	1989 ¹⁾	79 382	939	1 156	-217	-70	-287	79 095
	1989 ²⁾	75 541	890	1 132	-242	-46	-288	75 253
	2008	74 585	768	815	-47	312	265	74 850
Mělník	1989 ¹⁾	95 585	1 149	1 212	-63	-381	-444	95 141
	1989 ²⁾	95 227	1 150	1 184	-34	-407	-441	94 786
	2008	97 696	1 215	1 004	211	2 142	2 353	100 049
Mladá Boleslav	1989 ¹⁾	112 090	1 369	1 510	-141	-50	-191	111 899
	1989 ²⁾	111 083	1 360	1 497	-137	-50	-187	110 896
	2008	120 779	1 500	1 132	368	2 216	2 584	123 363
Nymburk	1989 ¹⁾	90 058	1 027	1 394	-367	-271	-638	89 420
	1989 ²⁾	82 201	953	1 276	-323	-209	-532	81 669
	2008	88 856	1 178	951	227	1 112	1 339	90 195
Praha-východ	1989 ¹⁾	94 745	1 043	1 241	-198	-228	-426	94 319
	1989 ²⁾	102 954	1 124	1 395	-271	-252	-523	102 431
	2008	127 041	1 973	1 206	767	7 676	8 443	135 484
Praha-západ	1989 ¹⁾	75 627	859	1 098	-239	-125	-364	75 263
	1989 ²⁾	73 729	835	1 059	-224	-121	-345	73 384
	2008	106 048	1 723	867	856	5 307	6 163	112 211
Příbram	1989 ¹⁾	108 903	1 383	1 401	-18	164	146	109 049
	1989 ²⁾	112 107	1 425	1 445	-20	152	132	112 239
	2008	110 893	1 224	1 198	26	795	821	111 714
Rakovník	1989 ¹⁾	55 568	653	837	-184	50	-134	55 434
	1989 ²⁾	53 901	637	817	-180	55	-125	53 776
	2008	53 635	629	600	29	1 029	1 058	54 693

Poznámka: ¹⁾ dle územního stavu k roku 1989

²⁾ dle územního stavu k roku 2008

V důsledku vývoje porodnosti, úmrtnosti a migrace **vzrostl** ve Středočeském kraji **počet obyvatel** v roce 2008 o celkových 28 864 obyvatel. Na tomto přírůstku se 25 873 osobami podíleli nově přistěhovalí, hodnoty 2 991 obyvatel dosáhl rozdíl mezi narozenými a zemřelými osobami. V roce 1989 byla situace odlišná – negativní bylo jak saldo stěhování (-1 356 osob), tak i o 2 493 převažovaly zemřelí nad živě narozenými dětmi, což v souhrnu představovalo meziroční úbytek ve výši 3 849 osob.

Poměrně velké rozdíly panovaly také v **sídelní struktuře kraje**. Zatímco v roce 1989 bylo v kraji celkem 773 obcí, v roce 2008 to bylo, především z důvodu silné dezintegrace obcí v důsledku politických změn, již 1 146 obcí. Nejvýraznější nárůst nastal u počtu obcí do 200 obyvatel, jejichž počet se během sledovaného období

zvýšil z 64 na 261 a počet obyvatel v nich žijících z 9 073 na 32 442. Další citelný vzestup zaznamenaly také obce s počtem obyvatel mezi 200 a 499, kde se počet obyvatel zvýšil při nárůstu počtu obcí z 260 na 410 z 91 352 na 136 397 osob. Pokles v počtu obyvatel zaznamenaly především města nad 10 tisíc obyvatel (v obou letech jich bylo 19), a to z 437 997 na 414 150 a obce s 1000 až 2499 obyvateli (z 206 263 na 205 573 obyvatel při poklesu počtu obcí ze 141 na 139).

Na celkovém více než desetiprocentním **zvýšení počtu obyvatel** Středočeského kraje **mezi roky 1989 a 2008** se podílely nejvíce **okresy** v těsném sousedství hlavního města. K největšímu nárůstu počtu obyvatel (s vyloučením vlivu územních změn) došlo v okresech Praha-západ (o 52,9 % ze 73 384 na 112 211 osob), Praha-východ (o 32,3 % ze 102 431 na 135 484 obyvatel) a Mladá Boleslav (o 11,2 % z 110 896 na 123 363 osob), na druhé straně se nacházely dva okresy Kutná Hora (pokles o 0,5 % z 75 253 na 74 850 obyvatel) a Příbram (pokles o 0,5 % z 112 239 na 111 714 osob), u nichž se počet obyvatel snížil.

Poměrně specifický vývoj je možné sledovat mezi roky 1989 a 2008 i v případě **věkového složení obyvatelstva v jednotlivých okresech** Středočeského kraje. Zatímco v roce 1989 byly věkově nejmladšími okresy Středočeského kraje okresy Příbram (průměrný věk obyvatel 35,6 let) a Mladá Boleslav (36,2 let) a na opačné straně krajského žebříčku se nacházely okresy Praha-západ (průměrný věk 38,1 roků) a Nymburk (38,0 let), zejména v důsledku silného suburbanizačního procesu probíhajícího od poloviny 90. let a tím i stěhování mladých lidí zejména do zázemí hlavního města byla situace v roce 2008 rozdílná. Nejnižší průměrný věk obyvatel proto vykazovaly okresy Praha-západ (38,3 let) a Praha-východ (38,7 let), které se zároveň zařadily i mezi nejmladší okresy republiky. Nejvyšší průměrný věk obyvatel byl naopak charakteristický v roce 2008 pro okresy Kutná Hora (41,1 let) a Kolín (40,7 roků). Zatímco ještě v roce 1989 se pohybovalo zastoupení dětí mladších 15 let na obyvatelstvu celkem mezi 20 % (okres Praha-západ) a 22,3 % (okres Příbram), v roce 2008 to bylo nejvíce pouze 17,4 % v okrese Praha-západ a nejméně 13,6 % v okrese Kutná Hora. Odlišné bylo i zastoupení osob nad 65 let, kterých žilo nejvíce v roce 1989 v okrese Nymburk (zastoupení 15,1 %) a nejméně v okrese Příbram (11,5 %), zatímco v roce 2008 žili senioři v tomto věku nejvíce v okrese Kutná Hora (15,8 % z celkového počtu obyvatel) a nejméně v sousedství hlavního města, v okrese Praha-západ (12,1 %).

V roce 1989 se relativně nejvíce děti **narodilo v okresech** Příbram (12,7 ‰) a Mladá Boleslav (12,2 ‰), zatímco v roce 2008 to bylo v okresech Praha-západ (15,8 ‰) a Praha-východ (15,0 ‰). Právě tyto okresy obklopující hlavní město se ještě v roce 1989 nacházely na opačných pozicích regionů s nejnižšími hodnotami porodnosti (Praha-východ s 11,0 ‰ a Praha-západ s 11,4 ‰). Ty v roce 2008 vystřídaly okresy Kutná Hora (10,3 ‰) a Příbram (11,0 ‰), což je okres, který v roce 1989 dosahoval naopak nejvyšších hodnot. Z hlediska počtu **zemřelých osob v okresech** se v roce 1989 umístily mezi okresy s nejvyššími relativními hodnotami úmrtnosti okresy Kolín (16,0 ‰) a Nymburk (15,5 ‰), nejnižší úmrtnost vyjádřená hrubou mírou úmrtnosti byla během tohoto roku v okresech Mělník (12,7 ‰) a Příbram (12,9 ‰). V roce 2008 byla nejvyšší úmrtnost v okresech Benešov (11,2 ‰) a Rakovník (11,1 ‰), nejnižší hodnoty byly v důsledku specifického věkového složení obyvatelstva v okresech Praha-západ (7,9 ‰) a Praha-východ (9,2 ‰). V důsledku vývoje porodnosti a úmrtnosti tak vykazovaly v roce 1989 všechny okresy převahu zemřelých osob nad živě narozenými dětmi, přičemž v roce 2008 to byl pouze okres Kutná Hora.

Největší změny nastaly během sledovaného období u **migračního vývoje jednotlivých okresů** – zatímco v roce 1989 vykazovaly pouze tři okresy z celkových dvanácti kladné migrační saldo (nejvyšší rozdíl mezi přistěhoválými a vystěhoválými osobami byl zaznamenán v okrese Příbram se 164 obyvateli a Rakovník s kladnou převahou o 50 osob), u ostatních okresů převažovali vystěhovaní (nejvyšší záporná hodnota migračního salda byla zaznamenána v okrese Mělník, a to 381 osob, následována okresem Nymburk s negativním migračním saldem ve výši 271 osob). V roce 2008 již byla situace velmi odlišná – kladné migrační saldo vykazovaly všechny okresy Středočeského kraje, pod hodnotou tisíc osob se nacházely jen tři okresy (okres Kutná Hora s migračním saldem 312 osob, Benešov se 792 osobami a Příbram s převahou o 795 osob), zatímco nejvyšších hodnot vykazovaly především okresy v těsném sousedství hlavního města (Praha-východ s migračním přírůstkem ve výši 7 676 osob, Praha-západ s 5 307 osobami) a okres Mladá Boleslav (migrační přírůstek 2 216 osob). Z výše uvedeného vyplývá také rozdílnost v **celkovém přírůstku počtu obyvatel okresů**. Zatímco v roce 1989 byl okres Příbram jediným středočeským okresem, v němž se během tohoto roku počet obyvatel zvýšil (o 146 osob), v roce 2008 se v kraji nenacházel žádný okres, u něhož během tohoto roku počet obyvatel poklesl (nejvíce se zvýšil počet obyvatel o 8 443 osob v okrese Praha-východ, nejméně o 265 obyvatel v okrese Kutná Hora).

Shrnutí základních změn v demografickém vývoji v letech 1989 a 2008 ve Středočeském kraji:

- vzestup počtu obyvatel kraje o více než 97 tisíc, výrazné zvýšení počtu přistěhovaných včetně cizinců, (v roce 1989 převažovali vystěhovalí, v roce 2008 byl již kraj atraktivním regionem a vystěhovalé převyšoval počet nově příchozích obyvatel o téměř 26 tisíc, na kladný se změnil i přirozený přírůstek obyvatel a začali převažovat narození nad zemřelými)
- nárůst průměrného věku obyvatel z 36,9 na 40 let, nižší zastoupení dětí, vyšší podíl seniorů,
- pokles počtu sňatků, vzestup průměrného věku při prvním sňatku o více než šest let,
- sňatky u osob mladších 20 let byly v roce 2008 na úrovni 3 % stavu z roku 1989,
- vzestup rozvodovosti, průměrného věku při rozvodu a nárůst rozvodů bez závislých dětí,
- i přes vyšší počet živě narozených dětí v roce 2008 došlo oproti roku 1989 k poklesu porodnosti, zejména úhrnné plodnosti z 1,86 na 1,60,
- nárůst průměrného věku matky při narození prvního dítěte o šest let,
- vzestup počtu dětí narozených mimo manželství z 6,7 % na 33,2 %,
- pokles potratovosti způsobený zejména snížením počtu umělých přerušování těhotenství,
- pokles úmrtnosti, zvýšení naděje dožití u žen o více než 4 roky a u mužů o téměř 6 let,
- zvýšení počtu obcí, zejména těch s nízkým počtem obyvatel, a také počtu obyvatel v nich žijících,
- výrazná změna směrem k příznivějším demografickým charakteristikám v okresech v zázemí Prahy (vyšší porodnost a vysoké migrační přírůstky, nižší průměrný věk obyvatel, vyšší podíl dětí do 14 let).

Další informace naleznete v sadách tabulek na www.czso.cz:

w-4034-09 Demografická ročenka okresů 1999 až 2008

w-4023-09 Vývoj základních demografických ukazatelů za územně správní celky ČR (1919 až 2007)